

Міністерство освіти і науки України
Київський національний лінгвістичний університет
Кафедра германської і фіно-угорської філології

КУРСОВА РОБОТА

На тему: «Семантичні, структурні і функціональні особливості фразеологічних одиниць»

Студентки групи Па 01 – 21
факультету германської філології і перекладу
денної форми навчання
спеціальності 035 Філологія
Спеціалізація 035.041
Германські мови та літератури
(переклад включно), перша – англійська
Англійська мова і друга іноземна мова:
усний і письмовий переклад
у бізнес – комунікації
Потайчук Ганни Ігорівни

Науковий керівник:
Доктор філологічних наук, доцент
Шутова Марія Олександрівна

Національна шкала _____
Кількість балів _____
Оцінка ЄКТС _____

Київ 2024

Ministry of Education and Science of Ukraine
Kyiv National Linguistic University
Department of Germanic and Fino-Ugrian Philology

TERM PAPER

Semantic, structural and functional features of phraseological units

Hanna Potaichuk
Group Pa 01-21
Germanic Philology and Translation Faculty

Research Adviser
Assoc. Prof.
Doctor of Science (Linguistics)
Mariia Shutova

Kyiv 2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ СЕМАНТИЧНИХ, СТРУКТУРНИХ І ФУНКЦІОНАЛЬНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ.....	5
1.1. Фразеологізми в сучасній англійській мові та їхня характеристика.....	5
1.2. Основні класифікації фразеологізмів.....	8
1.3. Принципи утворення фразеологічних одиниць в англійській мові.....	10
Висновки до першого розділу.....	13
РОЗДІЛ 2. СЕМАНТИЧНІ, СТРУКТУРНІ І ФУНКЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ.....	15
2.1. Семантичний аспект фразеологічних одиниць.....	15
2.2. Структурні та функціональні особливості фразеологізмів.....	17
2.3. Особливості перекладу фразеологічних одиниць.....	19
Висновки до другого розділу.....	23
ВИСНОВКИ	25
РЕЗЮМЕ.....	26
SUMMARY.....	26

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	27
---------------------------------	----

ВСТУП

Актуальність дослідження. У період масової глобалізації, вивчення особливостей англійської мови стає все більш важливим. Фразеологізми є відображенням позамовної реальності, вони називають предмети та явища оточуючого середовища, фіксують зміст, який стосується умов життя народу – носія певної мови, і виступають як відзеркалення національної культури. Фразеологія, яка є досить новою лінгвістичною галуззю, вивчає стійкі комбінації слів. Її предметом є усталені вирази, їхній діахронічний розвиток і синхронічне функціонування. Фразеологічні одиниці є важливим елементом будь-якої мови, які не лише відображають особливості культури та способ мислення народу, але також передають емоційне забарвлення висловлювань.

Фразеологічні одиниці (ФО) належать до найскладніших і найцікавіших мовних явищ, адже вони поєднують у собі риси слова та словосполучення, зберігаючи при цьому свою специфічну семантику, структуру та функціональне призначення. Вивчення ФО є важливим для розуміння глибини й багатства мови, її виразних можливостей, а також для формування мовної компетенції людини.

Об'єкт дослідження: фразеологічні одиниці англійської мови.

Предмет дослідження: семантичні, структурні та функціональні особливості фразеологічних одиниць англійської мови.

Мета дослідження: вивчити семантичні, структурні та функціональні особливості фразеологічних одиниць англійської мови, проаналізувати їх класифікацію, принципи утворення, а також труднощі перекладу.

Завдання дослідження:

- розглянути основні поняття та категорії фразеології;
- проаналізувати класифікації фразеологізмів;
- дослідити семантичні особливості ФО;

- вивчити структурні та функціональні характеристики ФО;
- окреслити труднощі перекладу ФО.

Методи дослідження:

- порівняльно-аналітичний метод;
- метод опису;
- метод контекстуального аналізу;
- метод експерименту.

Наукова новизна дослідження: полягає у комплексному дослідженні семантичних, структурних та функціональних особливостей фразеологічних одиниць англійської мови з урахуванням сучасних тенденцій у мовознавстві.

Практична значимість дослідження:

- результати дослідження можуть бути використані у викладанні англійської мови, зокрема при вивченні лексики та фразеології;
- вони також можуть бути корисними для фахівців з перекладу, які стикаються з труднощами перекладу фразеологізмів;
- крім того, дане дослідження може становити інтерес для широкого кола читачів, які цікавляться англійською мовою та її культурою.

Структура роботи: робота складається з вступу, двох розділів, висновків та списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ СЕМАНТИЧНИХ, СТРУКТУРНИХ І ФУНКЦІОНАЛЬНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ

1.1. Фразеологізми в сучасній англійській мові та їхня характеристика

Фразеологізми насправді мають важливе значення в англійській мові. Це як раз той випадок, коли культурний контекст грає величезну роль у розумінні мови. Без знання та розуміння фразеологізмів важко зрозуміти глибину національної психології та менталітету. Фразеологічні вирази не лише використовуються в художніх творах, а й у повсякденному спілкуванні та засобах масової інформації, і це робить їх надзвичайно важливими для розуміння англійської мови в цілому. Така специфіка фразеологізмів привертає увагу дослідників та потребує глибокого аналізу їх змісту та форми (Голубовська, Корольов, 2011).

Фразеологія, як підрозділ лексикології, вивчає сталий мовний вираз. Вона досліджує структуру, семантику, походження та взаємозв'язок сталих висловів з іншими мовними одиницями. Фразеологія розбирається в унікальний світ мовних одиниць, які називаються фразеологізмами. Це може бути все, від приказок і прислів'їв до афоризмів і анекдотів, що відображають культурну спадщину та мислення народу. Важливою рисою фразеологічного значення є його комплексний характер і структура, де окремі компоненти втрачають своє первинне значення в контексті фразеологізму. Така специфіка внутрішньої форми фраземи формує її семантику і відображає етимологічний образ, що відзначається більшим семантичним обсягом порівняно зі словами-синонімами. Запухляк І. (2018) підкреслює, що фразеологізми не просто означають, а виражають відношення та асоціації, що дозволяє їм передавати більше сенсів у порівнянні з окремими словами (Запухляк, 2018).

Більшість фразеологізмів можна розглядати з морфологічної точки зору, оскільки їхні лексико-граматичні властивості визначаються граматичними характеристиками опорного компонента. Проте існують випадки, коли будова фразеологізму не відповідає його категоріальному значенню. Наприклад, у фразеологізмі "від горшка два вершка", де головний компонент є іменником, має прикметникове значення "дуже малий". Також, у фразеологізмі "вітер в голові грає", де дієслово є основним компонентом, має прикметникове значення "легковажний, несерйозний". Це може створювати певне протиріччя між будовою та значенням фразеологізму. Тому тлумачення фразеологізму варто виводити залежно від його синтаксичної функції. У фразеологізмі може бути полісемія, коли різні значення співіснують, які можуть мати різне предметно-логічне значення: одне може бути іменниковим, інше – прикметниковим, або одне – прислівниковим, інше – прикметниковим. Предметно-логічна неоднорідність значень фразеологізму визначається його синтаксичною функцією. Мовознавці визначають певні критерії, які допомагають класифікувати вислови як фразеологічні одиниці (Кочерган, 2006).

До ознак фразеологізмів відносяться такі характеристики, як семантична цілісність, стійкість компонентного складу, членована оформленість, відтворюваність, чіткість будови, еквівалентність слову, неперекладність та інші. Слід зауважити, що деякі з цих характеристик, зокрема стійкість та неперекладність, можуть викликати деякі суперечності. Наприклад, можна уточнити неперекладність як неможливість дослівного перекладу. Це часто призводить до використання калькованих виразів, особливо у перекладацькій діяльності. Деякі мовознавці, як О. О. Пономарів, підкреслюють важливість використання мови оригіналу або мови, у якій написано текст, для відтворення фразеологізмів (Пономарів, 2009).

Найбільш доречні характеристики фразеологізмів визначені у працях Д. В. Ужченка та В.Д. Ужченка, де виділяються чотири основні критерії: цілісність значення, фразеологічна відтворюваність, відносна постійність компонентного складу та структури, експресивність. Важливою є також усвідомлення, що експресивність не завжди є обов'язковою ознакою фразеологізмів, оскільки вони можуть використовуватися у науковому та офіційно-діловому стилях для вираження мовних штампів та кліше (Ужченко & Ужченко, 2007: 494).

Існують чотири основні класи фразеологізмів за їх структурно-семантичною класифікацією:

1. Номінативні: ці фразеологізми означають предмети, явища і т.д. Наприклад: "the last straw that broke the camel's back" (останній соломинка, що зламала спину верблюда), "as the case stands" (якщо розглядати справу), "wear and tear" (фізичне зношення).

2. Номінативно-комунікативні: це дієслівні фразеологізми, які можуть бути перетворені у речення, коли дієслово вживається у пасивному стані. Наприклад: "to break the ice" (почати розмову), перетворюється на "the ice is broken" (розмова почалася), "to cross the Rubicon" (прийняти неповоротне рішення), перетворюється на "the Rubicon is crossed" (неповоротне рішення прийнято).

3. Вигуківі і модальні: ці фразеологізми виражають емоції, волевиявлення і т.д., але не мають предметно-логічного значення. Наприклад: "by George!" (боже мій!), "I'll bet my boots!" (поставлю свої чоботи), "I could eat a horse!" (я б міг з'їсти кінця).

4. Комунікативні: це фразеологізми зі структурою простого або складного речення, такі як приказки та прислів'я. Наприклад: "why keep a dog

and bark yourself" (чому тримати собаку, якщо самому кричати), "there are other fish in the sea" (на морі інші риби), "if you run after two hares, you will catch neither" (якщо гнатимеш за двома зайцями, не підпустиш жодного) (Кочерган, 2006).

Фразеологізми мають певні особливості: вони не зазнають значних змін у порядку слів, за винятком граматичних або випадкових варіацій; не створюються на основі помилкової аналогії; мають фіксоване значення, крім випадків, коли контекст дозволяє іншу інтерпретацію; відмінність в значеннях може пояснюватися метафорою або метонімією. Вони дозволяють виразно та лаконічно висловлювати складні концепції.

1.2. Основні класифікації фразеологізмів

Фразеологізм - це семантично пов'язані сполучення слів і речень, які, відмінно від схожих за формою семантичних структур, не формуються відповідно до загальних правил вибору і поєднання слів у висловлюванні. Замість цього, вони використовуються у мовленні у сталому співвідношенні між семантичною структурою і певним лексико-семантичним складом (Верба, 2008).

Фразеологізм (фразеологічна одиниця), є складним міждисциплінарним утворенням, що включає в себе одиниці різних рівнів як у формі, так і у значенні (Запухляк, 2018). Вчені (А. Маккаї, Д. В. Ужченко) аналізують фразеологізми з різних точок зору, досліджуючи їхню семантичну взаємозв'язаність, лексико-семантичну структуру, практичне використання або міждисциплінарний характер. Підсумовуючи різні погляди вчених на це поняття, можна визначити фразеологізм як семантично пов'язане сполучення слів, що виникає в мові через метафоризацію його значення та відтворюється у вигляді усталеної та цілісної конструкції. Прикладами таких неподільних

словосполучень можуть бути вислови "be on the ball" – бути в курсі справ, "behind the eight ball" – у незручному становищі.

А. Маккаї виокремив три типи фразеологізмів: фразеологічні зрощення, фразеологічні єдності і фразеологічні сполучення (Маккаї, 1972).

Фразеологічні одиниці можна класифікувати за еволюцією семантики усталених словесних сполук (Готра, 2016). Ця класифікація дозволяє вивчати етапи розвитку та трансформацію первісних словосполучень. До перших типів належать змінні словосполучення з мінімальним ступенем ідіоматичності, наприклад, "win on points" – перемогти за очками. У метафоричних словосполученнях чітко виражена стереотипність та традиційність, а також метафоричне переосмислення, яке відхиляється від первісного значення, наприклад, "a knock-out argument" – серйозний аргумент. Останнім типом є ідіоми, які відрізняються від попередніх більш деформованим та скороченим складом, далеким від початкового, наприклад, "open the ball" – проявляти ініціативу.

Об'єднуючи підходи до класифікації фразеологізмів приведемо структурно-семантичну класифікацію, розподіливши фразеологізми на такі типи: номінативні, які вказують на об'єкти та явища, наприклад, "an early bath"; номінативно-комунікативні (дієслівні) фразеологізми, які включають дієслова, наприклад, "hold the clock on"; вигуківі і модальні фразеологічні одиниці, які виражають емоції та волевиявлення, наприклад, "good call!"; і комунікативні – зі структурою речення, наприклад, "You can't win them all".

За класифікацією Л. Верби (2008), фразеологізми можна поділити на різні типи: референціальні, які виконують номінативну функцію, наприклад, "hard and fast rule" – жорстке правило; структурні, які забезпечують граматичний зв'язок слів та частин речення, наприклад, "as well as" – так само,

як; а також комунікативні, з визначенням, що збігається із комунікативними фразеологізмами, наприклад, "Break your leg!" – «Хай щастить» (Верба, 2008).

Погляди науковців на класифікаційні типи фразеологізмів різняться, проте можна погодитися з Корунцем І. (1995) у тому, що ці одиниці мають складну семантичну структуру, що починається з фразеологізмів номінативного типу та закінчується цілісними комунікативними одиницями (Korunets, 1995).

1.3. Принципи утворення фразеологічних одиниць в англійській мові

Існує кілька підходів до класифікації фразеологізмів: структурно-семантичний, граматичний і функціонально-стилістичний. Один з найбільш поширених підходів - це структурно-семантична класифікація В.В. Виноградова, який виділяє три типи фразеологізмів:

1. Фразеологічні зрощення - це абсолютно неподільні, нерозкладені словосполучення, значення яких не впливає зі значень складових слів.

2. Фразеологічні сполучення - це стійкі мовні звороти, які не є "безумовними семантичними одиницями" і характеризуються самостійністю складових частин.

3. Фразеологічні єдності - це такі стійкі словосполучення, у яких цілісне значення може бути вмотивоване лексичними значеннями складових слів.

Кожен тип має свої особливості і характеризується різною ступеню нерозкладності і самостійності складових частин. Наприклад, фразеологічні зрощення є абсолютно нерозкладними і неподільними за значенням, тоді як у фразеологічних єдностей можна виявити певну мотивацію значення залежно від лексичних значень складових слів. Кожен тип сприймається як самостійна мовна одиниця зі своїм унікальним значенням і структурою (Виноградов, 1977).

Деякі дослідники, включаючи І. В. Корунця, схилиються до класифікації фразеологізмів за частинами мови, до яких вони належать (Korunets, 2003). У цьому дослідженні ми плануємо широко використовувати саме такий підхід. Дієслівні фразеологізми можна визначити як вирази, у яких основне значуще слово є дієсловом. Більшість дієслівних фразеологічних одиниць описують дії людини або її стан, і зазвичай вони використовуються як присудок.

Існує багато поширених фразеологічних висловів, структуру яких можна представити як (дієслово + іменник + прийменник + іменник), хоча ця структура може відрізнитися в залежності від кількості компонентів. Дієслівні компаративні вирази передають обставинні відносини, описуючи дію і її характеристику, і вказуючи на ступінь інтенсивності дії. Характерною особливістю таких виразів є використання дієслів, які позначають звичайні дії, як перших компонентів. Структуру дієслівних компаративних виразів можна представити за допомогою такої моделі: (дієслово + сполучник like + визначений/невизначений артикль + іменник), хоча ця модель може змінюватися в залежності від кількості компонентів.

Субстантивні фразеологічні одиниці визначаються як вирази, у яких основне значуще слово є іменником (Makkaï, 1972). Деякі дослідники називають цю групу фразеологічних одиниць номінативними, але в даному дослідженні ми використовуємо термін "субстантивні фразеологічні одиниці". Найтиповішою структурною моделлю таких виразів є прийменниково-іменникове утворення, коли іменник поєднується з іменником через прийменник з підрядним зв'язком, хоча також до цього виду виразів можуть належати і прийменниково-іменникові утворення, де два іменники пов'язані прийменником.

Адвербіальні фразеологізми, які мають за основу прислівник або ад'єктивний компаратив, поділяються на два типи: якісні та обставинні.

Ад'єктивні компаративи вказують на ступінь якості та мають підсилювальну функцію. Фразеологізми з граматичною структурою речення можуть бути різних видів, таких як цілі речення, словосполучення чи метафорично узагальнені власні назви.

Щодо семантики та образності мови, адвербіальні фразеологізми не відрізняються від фразеологічних словосполучень, оскільки вони можуть виражати різні поняття залежно від контексту, включаючи предметність, дію, ознаку та інше.

За класифікацією І. Корунця фразеологізми можна розподілити за частинами мови наступним чином (Korunets, 2003):

1. Дієслівні фразеологізми: *root out, punch the living daylights out, run something by (someone), step down, smooth out, pave the way for, put a cap on, fend off, stave off, count out, stand up for, be taken aback, play out, run out of steam, stitch sth. up, rule nothing out.*

2. Субстантивні фразеологічні одиниці: *uphill battle / fight / struggle, tight grip, picked-up-on, stand by, deep down, living daylights, lunch.*

3. Адвербіальні фразеологізми: *off the charts, on stand by, uphill, deep down, helter skelter.*

4. Ад'єктивні компаративи: *on the brink of something, better, full, narrow, dark, powerful.*

5. Фразеологізми з граматичною структурою речення: *draw the line, be on stand by, face up to, play out, run out of steam* (Korunets, 2003).

Це розподілення дозволяє краще розуміти будову та семантику кожного типу фразеологізмів.

Висновки до першого розділу

У першому розділі нашого дослідження ми детально розглянули теоретичні аспекти семантичних, структурних і функціональних особливостей

фразеологічних одиниць у сучасній англійській мові. Загальна характеристика фразеологізмів дозволила нам зрозуміти, що вони є важливою складовою мовленнєвого апарату, що додає мові кольору та емоційного забарвлення.

Основні класифікації фразеологізмів, які ми проаналізували, допомогли нам зрозуміти, що вони можуть бути утворені на основі різних частин мови (дієслів, субстантивів, адвербів, ад'єктивів) та мати різні граматичні структури. Це робить фразеологізми досить різноманітними та цікавими для вивчення.

Принципи утворення фразеологічних одиниць, які ми проаналізували у цьому розділі, дозволили нам зрозуміти, що вони часто базуються на семантичній зв'язаності між словами, мають свою власну структуру та ідіоматичний характер. Ці принципи є ключовими для розуміння фразеологічних одиниць та їхнього використання в мовленні.

У цілому, аналіз теоретичних аспектів фразеології у першому розділі дав нам глибше розуміння природи та функцій фразеологічних одиниць у сучасній англійській мові. Це забезпечить нам міцну теоретичну базу для подальшого вивчення конкретних типів фразеологічних одиниць та їхнього використання в різних мовних ситуаціях.

РОЗДІЛ 2. СЕМАНТИЧНІ, СТРУКТУРНІ І ФУНКЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ

2.1. Семантичний аспект фразеологічних одиниць

Семантика фразеологічних одиниць (ФО) є одним з найскладніших і найцікавіших аспектів їх вивчення. На відміну від слів, які мають чітко окреслене значення, значення ФО може бути багатограним, образним і не завжди впливати з прямого значення його компонентів (Petrova, 1997).

1. Типи значень ФО (Makkaï, 1972):

- Пряме значення: значення ФО, яке впливає з прямого значення його компонентів.

- Наприклад: *to wash one's hands of something* ("змити руки з чогось") - тлумачиться буквально.

- Переносне значення: значення ФО, яке виникає внаслідок переносу значення одного з його компонентів на інший або на всю ФО в цілому.

- Наприклад: *to kick the bucket* ("померти") - тут відбувається метафоричний перенос значення дії ("бити ногою") на процес смерті.

- Фразеологічне значення: значення ФО, яке не впливає з прямого або переносного значення його компонентів, а є результатом стійкого об'єднання слів у певну структуру.

- Наприклад: *to give the cold shoulder* ("ігнорувати") - значення цієї ФО неможливо пояснити за допомогою значень слів "give", "cold" і "shoulder".

2. Компоненти значення ФО (Makkaï, 1972):

- Денотативне значення: предметне значення ФО, яке вказує на те, що позначається даною ФО.

- Наприклад: *to kick the bucket* - денотативне значення - "смерть".

- Коннотативне значення: додаткові значення ФО, які передають емоційні, експресивні, оціночні характеристики предмета, дії чи ознаки.

- Наприклад: *to kick the bucket* - коннотативне значення - "несподівана смерть", "трагічна смерть".

3. Фразеологічна синонімія та полісемія (Makkaï, 1972):

- Фразеологічні синоніми: ФО, які мають близьке значення, але різну структуру.

- Наприклад: *to kick the bucket, to pass away, to go to meet one's Maker.*

- Фразеологічні полісеми: ФО, які мають кілька значень.

- Наприклад: *to break the ice* - 1) "розпочати розмову", 2) "зробити перший крок".

4. Фразеологічні антоніми та контрасти (Makkaï, 1972):

- Фразеологічні антоніми: ФО, які мають протилежне значення.

- Наприклад: *to kick the bucket - to be full of life.*

- Фразеологічні контрасти: ФО, які протиставляють різні поняття.

- Наприклад: *to make both ends meet - to live in clover.*

5. Фразеологічні експресивні засоби:

ФО широко використовуються як експресивні засоби мови, адже вони дозволяють емоційно та образно висловити думку, підкреслити певні нюанси значення. До фразеологічних експресивних засобів належать:

- Гіпербола:

- Наприклад: *as strong as an ox* ("дуже сильний").

- Метафора:

- Наприклад: *a storm in a teacup* ("багато галасу з нічого").

- Порівняння:

- Наприклад: *as cool as a cucumber* ("дуже спокійний").

- Іронія:

- Наприклад: *a fine mess* ("гарна халепа").

- Евфемізми:

- Наприклад: *to pass away* ("померти") (Matvienkiv, 2013).

Усі ці аспекти семантики фразеологічних одиниць англійської мови підкреслюють їхню важливість як складової мовленнєвого апарату та засобу вираження мовних образів та концепцій. Дослідження семантичного аспекту фразеології сприяє глибшому розумінню мови та її культурного контексту.

2.2. Структурні та функціональні особливості фразеологізмів

Фразеологічні одиниці (ФО) в англійській мові, як і в українській, відрізняються від слів та словосполучень за своєю структурою та функціями.

Фразеологічні одиниці (ФО) є важливою складовою мови як в англійській, так і в українській мовах. Вони відрізняються від простих слів та словосполучень за своєю структурою та функціями, що надає їм особливої ефективності та виразності у комунікації.

Щодо структури фразеологічних одиниць, вони класифікуються за кількістю компонентів на однокомпонентні, двокомпонентні та багатоконпонентні ФО (Korunets, 2003). Така класифікація допомагає краще розуміти специфіку кожного типу ФО та їхніх внутрішніх зв'язків.

- Однокомпонентні: складаються з одного слова, яке набуло нового значення внаслідок фразеологізації.

- Наприклад: *a go* ("спроба"), *a must* ("необхідність").

- Двокомпонентні: складаються з двох слів, які в сукупності набувають нового значення.

- Наприклад: *to kick the bucket* ("померти"), *to take French leave* ("втекти без попередження").

- Багатоконпонентні: складаються з трьох і більше слів.

- Наприклад: *to spill the beans* ("розпатякати секрет"), *once in a blue moon* ("дуже рідко") (Crystal, 1985).

За морфологічним складом компонентів, фразеологічні одиниці можуть бути фразеологічними сполученнями, зрощеннями та спаяннями. Це визначає їхню лексичну структуру та зв'язок між складовими частинами ФО.

- Фразеологічні сполучення: складаються з повнозначних слів.
- Наприклад: *to kick the bucket, to take French leave.*
- Фразеологічні зрощення: складаються з повнозначних і неповнозначних слів, які втратили своє лексичне значення.
- Наприклад: *to whereabouts* ("де"), *to anyhow* ("як завгодно").
- Фразеологічні спаяння: складаються з повнозначних слів, які втратили своє лексичне значення і злилися в одне слово.
- Наприклад: *to catchpenny* ("шахрайський"), *to makeshift* ("тимчасовий") (Cowie, 1998).

ФО виконують в мові ряд важливих функцій:

- Номінативна: називають предмети, дії, ознаки, стан.
- Наприклад: *a headache* ("головний біль"), *to make a fuss* ("робити галас").
- Комунікативна: служать для спілкування, обміну інформацією, вираження думок і почуттів.
- Наприклад: *I'm feeling under the weather* ("мені нездужається"), *You're driving me nuts* ("ти мене дратуєш").
- Експресивна: емоційно забарвлюють мову, роблять її більш образною, виразною.
- Наприклад: *I was scared stiff* ("я був жахливо наляканий"), *He was tickled pink* ("він був у захваті").
- Стилiстична: використовуються в різних стилях мови - офіційному, неофіційному, розмовному, публіцистичному тощо.

- Наприклад: *to kick the bucket* (розмовний), *to pass away* (офіційний) (Barantsev, 2006).

У мові фразеологізми виконують різноманітні функції. Вони номінативно називають предмети, дії та стани, комунікативно служать для обміну інформацією та спілкування, експресивно виражають емоції та почуття, а також мають стилістичне значення, використовуючись у різних стилях мовлення.

Отже, фразеологічні одиниці є не тільки важливим елементом мови, а й інструментом, що дозволяє збагатити мовлення, зрозуміти його глибину та виразність, а також створювати насичену та ефективну комунікацію.

2.3. Особливості перекладу фразеологічних одиниць

Одна з причин, яка призводить до труднощів під час перекладу, - це поєднання слів у лексико-фразеологічних конструкціях. Багато лінгвістів (О. Голуб, І. Корунець, О. Свешнікова) досліджують цю проблему у своїх наукових студіях. Це впливає з того, що значення слова не обмежується лише його лексичним значенням (денотацією), воно також залежить від контексту та інших слів, які його оточують, і допомагають уточнити його значення. Засновуючись на власному світогляді, українець без вагань вживає словосполучення "сильний дощ". Англійською це під час дослівного перекладу виглядатиме як "heavy rain", що означає "важкий дощ", тому під час перекладу важливо враховувати нюанси лексико-фразеологічного сполучення. Часто виникає ситуація, коли значення ідіоми переосмислюється настільки, що зрозуміти його справжню суть без вивчення конкретного світогляду стає дуже складно. Цей процес створює значні труднощі, оскільки іноді зміст виразів, що використовуються в англійській мові, повністю збігається зі значенням деяких фразеологізмів українською мовою, але їхні символіка та спосіб передачі сутності суттєво відрізняються. Наприклад, відомий

фразеологізм "It's raining cats and dogs" (лє як із відра) для людини з українським світоглядом може здатися незрозумілим, оскільки йдеться про кішок і собак. О. Сवेशнікова припускає, що у XVI столітті покрівлі будинків були покриті товстим шаром соломи, що було привабливим для котів та собак, оскільки цей матеріал добре утримував тепло (Sveshnikova, 2014).

У негоду, у період сильних злив, тварини в буквальному сенсі зісковзували з дахів і падали вниз. Найімовірніше, із цієї причини дощ в англійців став асоціюватися з кішками й собаками, що падають (Defensive Language Institute English Language Center, 2003).

Носії української мовної картини світу перекладали б вираз "to be in the black" як "бути в чорному". Однак насправді це висловлює інший сенс: коли якась організація не зазнає збитків, а постійно перебуває у плюсі. Навіть людина, яка знає англійську, проте бачить фразеологізм вперше, може припустити, що його сенс скоріше негативний, ніж позитивний, що вказує чорний колір. Схожа ситуація спостерігається з фразеологізмом "to be in the red" – зазнавати збитків. Із історії відомо, що бухгалтери для підрахунку доходів і витрат будь-якої компанії використовували чорнило двох кольорів: червоного та чорного. Червоним виділяли збитки, а чорним – відомості про прибуток.

Носії англійської мови досі використовують ці фразеологізми в розмовах про гроші. Не менш цікавий фразеологізм "Refrigerator rights", який дослівно перекладається з англійської мови як "права на холодильник". Однак насправді використання цього вислову вказує на особливо близькі стосунки між людьми, які тепер ділять один холодильник, тобто живуть разом. Фразеологізм "a dead duck" зовсім не пов'язаний із мертвою качкою, хоча саме на цей образ наштовхує дослівний переклад ідіоми. Насправді він вказує на

якусь марну справу, за яку краще не братися, оскільки невдача в ній забезпечена (Sveshnikova, 2014).

Переклад фразеологізмів – одне з найскладніших завдань у перекладі. Небезпека помилки велика вже на першій фазі перекладу, оскільки розрізнити фразеологізми можна лише на основі контексту та загальної логіки висловлювання. Помилка веде до спотворення сенсу оригіналу. Під час перекладу фразеологізму необхідно передати не лише його зміст, а й стилістичне забарвлення, експресію, яка значною мірою залежить від контексту та не може бути передбачена жодним словником.

Переклад фразеологізмів також утруднений тим, що фразеологізмам, як і іншим лексичним одиницям, властиві такі явища, як синонімія, полісемія та омонімія. Наприклад, і в українській, і в англійській мовах є синонімічні ряди, що позначають життя. Діапазон дуже широкий: від "to pass to the better world" до "to kick the bucket", що у стилістичному відношенні не ідентично (Sveshnikova, 2014).

Фразеологічний вислів "there is no love lost between them" має два полярні значення: вони один одного "терпіти не можуть" та "вони один в одному душі не чують" (Barantsev, 2006); фразеологізм "to take the floor" залежно від сфери вживання може означати як "взяти слово для виступу", так і "піти потанцювати" (Barantsev, 2006). Усі ці приклади підтверджують необхідність ретельного аналізу у процесі вибору способу перекладу фразеологізмів. Теорія перекладу пропонує п'ять способів перекладу фразеологізмів, вибір з-поміж яких залежить від характеру фразеологізму та контексту: фразеологічний еквівалент, ідіоматичний аналог, калькування, описовий переклад та контекстуальна заміна.

Фразеологічний еквівалент українською мовою розглядається як образна фразеологічна одиниця, що повністю відтворює значення англійського фразеологізму та ґрунтується на тому ж образі, наприклад:

Heel of Achilles – Ахіллесова п'ята;
 to take the bull by the horns – взяти бика за роги;
 there is no smoke without fire – диму без вогню не буває;
 lion's share of something – лєвова частка;
 like water off a duck's back – як з гусака вода;
 let a cat out of the bag – випустити кота з мішка;
 be as busy as a bee – працювати, як бджола; робити як віл;
 time flies – час летить (Makkaі, 1972).

Українські еквіваленти в основному мають місце у так званих міжнародних висловах, які зустрічаються в багатьох європейських мовах. Багато з них були запозичені з одного джерела. Особливо це стосується ідіом та фразеологізмів, пов'язаних з античною міфологією чи біблійними оповідями. Фразеологічні еквіваленти можуть бути повними, тобто співпадати за лексичним складом і граматичною структурою, або неповними, коли є незначні відмінності у лексичних або граматичних аспектах. Наприклад, англійський фразеологізм "to kill the goose that lays the golden eggs" перекладається як "вбивати курку, яка несе золоті яйця", а "to play with fire" – як "гратися з вогнем" (Defensive Language Institute English Language Center, 2003). Переклад фразеологізмів за допомогою еквівалентів є найбільш простим варіантом і не викликає жодних труднощів.

Ідіоматичний аналог українською мовою є образною фразеологічною одиницею, яка має схоже значення з англійською ідіомою, але ґрунтується на іншому образі. Наприклад:

to be born with a silver spoon in one's mouth – народитися в сорочці;

a bird in the hand is worth two in the bush – ліпше сьогодні горобець, ніж завтра голуб;

between the devil and the deep blue sea – опинитися між молотом і наковальнею / між двома вогнями;

to beat around the bush – обходити питання;

to take advantage of an opportunity – куй залізо, поки гаряче;

to catch someone in the act – спіймати когось на гарячому;

to eat a lot – бути голодним, як вовк;

to regret something that cannot be changed – сумувати за непоправним;

a controversial topic – актуальна тема;

an impossible event – коли свині літають;

to be restless or anxious – як риба на суші (Barantsev, 2006).

Пошук аналогічних ідіом вимагає від перекладача володіння всіма можливостями української мови та дотримання стилістичної та жанрової відповідності між аналогом та оригінальною ідіомою.

Українські аналоги часто мають різні стилістичні відтінки та вираження, наприклад:

not for love or money – ні за які гроші; ні за що;

to be in denial – відмовлятися від чогось;

to be cautious – ходити обережно;

to reveal a secret – розкрити таємницю;

to be very relaxed or carefree – лежати на дивані і гріти кішку (Barantsev, 2006).

Національно забарвлені фразеологізми краще передавати українськими фразеологічними одиницями, де національне забарвлення відсутнє, наприклад:

to fight like Kilkenny cats – боротися на життя і смерть;

Queen Anne is dead! – відкрив Америку!;
to be from Missouri – бути сумнівчивим (Barantsev, 2016).

Калькування – це буквальный переклад англійських ідіом у випадку, коли в українській мові відсутній еквівалент або аналог ідіоми (Sveshnikova, 2014) .

Отримане у результаті калькування висловлення не є ідіомою українською мовою, але стає виразом, який може бути зрозумілим для українського читача. Наприклад:

After all, tomorrow is another day! – зрештою, завтра новий день;

Keep a dog and bark oneself – тримати собаку, а самому гавкати;

He needs a long spoon that sups with the devil – тому, хто збирається повечеряти з дияволом, потрібна довша ложка (Barantsev, 2006).

Описовий переклад використовується для передачі значення англійської ідіоми українською мовою за допомогою вільних словосполучень. Проте цей спосіб може призвести до втрати образності і експресивності оригіналу. Приклади:

To have a skeleton in the cupboard (closet) – мати особисту або сімейну таємницю;

Grin like a Cheshire cat – посміхатися широко;

Peeping Tom – людина з нездоровою цікавістю, яка таємно стежить за іншими (Barantsev, 2006).

Контекстуальна заміна використовує українські фразеологізми, які, хоча і не точно відповідають англійським, але передають її значення у конкретному контексті. Наприклад, заміна "bad joke" у фразі "The ridiculous letters the Liberals sent to Mr. Churchill declaring that Tories must not use the word Liberal in describing their policies, for electoral reasons, are a bad joke" на "не від хорошого життя" (Sveshnikova, 2014).

Щоб уникнути проблем при перекладі англійських фразеологізмів українською мовою, важливо враховувати особливості культур та використовувати різні способи перекладу, такі як фразеологічний еквівалент, ідіоматичний аналог, калькування, описовий переклад та контекстуальна заміна.

Висновки до другого розділу

У цьому розділі ми розглянули семантичний аспект, структурні та функціональні особливості фразеологічних одиниць, а також зупинилися на труднощах перекладу таких одиниць.

Семантика фразеологічних одиниць виявляється у їхній спрямованості на вираження конкретних ситуацій, почуттів, дій або ставлення. Фразеологізми можуть мати пряме та переносне значення, а також відображати культурні та історичні аспекти. Їхнє значення може змінюватися залежно від контексту та способу вживання.

Структура фразеологічних одиниць є сталим фактором, що відрізняє їх від звичайних слів чи словосполучень. Вони мають виразну, образну складову та можуть бути складними за синтаксичною структурою. Функціонально фразеологізми надають мовленню виразності, стильового відтінку та відображають культурні аспекти мови.

Переклад фразеологічних одиниць може викликати труднощі через їхню образність, культурну специфіку та специфічність значень. Найбільші виклики виникають у збереженні виразності та емоційної навантаженості фразеологізмів при перекладі. Важливо зберігати автентичність та вірність змісту під час перекладу, враховуючи контекст та специфіку мовленнєвої ситуації.

Отже, розглянуті у цьому розділі аспекти свідчать про складність та важливість розуміння та використання фразеологізмів у мовленні, а також необхідність професійного та відповідального підходу до їхнього перекладу.

ВИСНОВКИ

Під час дослідження семантичних, структурних і функціональних особливостей фразеологічних одиниць у сучасній англійській мові, було з'ясовано кілька важливих аспектів, що визначають їхню природу та роль у комунікації.

Вивчено основні поняття та категорії фразеології, де фразеологізм визначено як усталене словосполучення, що має образне значення. До основних категорій фразеологізмів віднесено ідіоми, фразеотвори, фразеологічні слова та інші типи.

Проаналізовано класифікації фразеологізмів, де фразеологізми класифікувалися за структурою (односкладові, багатоскладові), за значенням (образні, ненавчальні), за походженням (національні, іншомовні) та іншими ознаками.

Досліджено семантичні особливості фразеологічних одиниць, серед яких виділено образність, метафоричність а також конотативність і асоціативні зв'язки.

Вивчено структурні та функціональні характеристики фразеологічних одиниць. Фразеологічні одиниці виконують різні функції у мовленні, включаючи номінативну, комунікативну, експресивну та стилістичну.

Окреслено труднощі перекладу фразеологічних одиниць, де визначено, що їхні образність, культурна специфіка та специфічність значень ускладнюють процес перекладу, вимагаючи збереження виразності та емоційної навантаженості.

Таким чином, дослідження виявило важливі аспекти фразеології та показало її значення для мовної комунікації та перекладу.

РЕЗЮМЕ

В роботі було визначено, розкрито та проаналізовано семантичні, структурні та функціональні особливості фразеологічних одиниць у сучасній англійській мові. У першому розділі було розглянуто фразеологізми, їх класифікацію та принципи утворення в контексті сучасної мовної системи. Другий розділ був присвячений семантичному аспекту, структурним та функціональним особливостям фразеологічних одиниць, а також труднощам перекладу, що виникають при їхньому використанні. Результати дослідження вказують на важливість розуміння і правильного використання фразеологічних одиниць для забезпечення виразності та точності мовлення у різних мовних ситуаціях.

SUMMARY

The study identified, elucidated, and analyzed the semantic, structural, and functional characteristics of phraseological units in modern English. The first section examined idioms, their classification, and formation principles within the context of the contemporary language system. The second section delved into the semantic aspect, structural and functional features of phraseological units, as well as the translation challenges that arise when using them. The research findings underscore the importance of understanding and correctly utilizing phraseological units to ensure expressive and precise speech in various linguistic contexts.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Верба, Л. Г. (2008). *Порівняльна лексикологія англійської та української мов.[англ./укр.]*: Навчальний посібник для ВНЗ. Нова Книга. 160 с.
2. Виноградов В.В. (1977). *Лексикологія та лексикографія. Вибрані праці.* 318 с.
3. Голубовська, І. О., & Корольов, І. Р. (2011) *Актуальні проблеми сучасної лінгвістики.* Київ: Київський університет.
4. Запухляк І. М. (2018). Функційно-стилістичні особливості вживання фразеологізмів у сучасних англійській та українських мовах. Типологія мовних значень у діахронічному та зіставному аспектах. № 35. С. 25–34.
5. Ужченко В. Д., Ужченко Д. В. *Фразеологія сучасної української літературної мови* : навч. посіб. Київ : Знання, 2007. 494 с.
6. Клименко, І. М. (2013). Семантичний аспект зіставлення англійських та українських фразеологічних одиниць. *Філологічні студії: Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету*, 9(1), 206-211.
7. Ковальчук О. Я. (2022) *Структурні особливості фразеологізмів в англійській і українській мовах.* Одеса: Одеський університет.
8. Кочерган, М. П. (2006) *Загальне мовознавство.* Київ: Академія.
9. Кочерган, М. П. (2006) *Основи зіставного мовознавства.* Київ: Академія. <https://academia-pc.com.ua/product/122>
10. Пономарів О.О. (2009) *Культура слова: мовностилістичні поради.*
11. Barantsev, K. (Ed.). (2006). *English-Ukrainian Phraseological Dictionary.* Kyiv: Znannia.
12. Crystal, D. (1985). *A Dictionary of Linguistics and Phonetics.* Oxford: Blackwell Publishing Ltd.

13. Cowie, A. (Ed.). (1998). *Phraseology: Theory, Analysis, and Applications*. Oxford: Clarendon Press.
14. Defense Language Institute English Language Center. (2003). *American Language Course: Book of Idioms (Slang, Special Expressions, & Idiomatic Language)*. Lackland Air Force Base. Retrieved from https://hamedeskandari.ir/BookFile/262_B4E40F57-9DE0-4694-B81D-6BDF7B2A7420.pdf
15. Holub, O. M. (2014). Study of Phraseological Units in the Course of Comparative Typology of English and Ukrainian Languages. *Nova Filolohiia*, 63, 126-129. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Novfil_2014_63_26
16. Korunets, I. V. (2003). *Comparative Typology of English and Ukrainian Languages: A Textbook*. Vinnytsia: Nova Knyha.
17. Korunets, I. V. (1995). *Contrastive Typology of the English and Ukrainian Languages*. Kyiv: Lybid.
18. Makkai, A. (1972). *Idiom Structure in English*. The Hague: Mouton de Gruyter.
19. Matvienkiv, O. (2013). Features of Functioning of Phraseological Units in Literary Texts. *Visnyk Lvivskoho Universytetu. Seriiia "Inozemni Movy,"* 21, 37-43.
20. Petrova, N. (1997). English Phraseological Units with a National-Cultural Component. *Inozemna Filolohiia*, 110, 40-50.
21. Sveshnikova, O. (2014). Features of Translation of English Phraseological Units into Ukrainian. In *Applied Linguistics 2014: Problems and Solutions*.